

klassisk og moderne filosofi og sociologi samt for etikken udfordring til samfund og person.

Mikkel Thorup

Rem tene, verba sequentur

Jørgen Fafner: *Retorik. Klassisk og moderne*. Akademisk Forlag, København, 2005, 210 sider, kr. 249,-

Ovennævnte udsagn tilhører Cato, kendt som ærværdig forsvarer for den gamle republikkys dyder, og dette særligt som de blev trampet under føde i triumviratets tid, hvor det var vanskeligt at vide hvem der holdt med hvem og hvad der ville holde af det sagte. *Rem tene, verba sequentur* (at holde sig til sagen, så følger ordene af sig selv) argumenterer for en ligefrem tale, som Cato næppe havde håbet på skulle blive indlemmet i retorikkens topologi som endnu et retorisk fif, nemlig at insistere på egen tales ikke-retoriske karakter. *Res, non verba* kom det til at hedde.

Grundlæggende for retorikken, er en indsigt i, at vi ikke alene bruger sproget til at erkende med, men også til at overbevise og til at orientere os med. Eller som Jørgen Fafner påpeger det, så udfolder menneskelivet sig ikke blot under det nødvendiges vilkår, men også under det muliges, og for det mulige må der argumenteres, eller der må i en videre forstand *fremstilles*. Retorik kan derfor beskrives som en filosofi for fremstillingen, for situationen, applikationen og impro-

visationen.

Bogen forholder sig fra starten til den klassiske retorik, som deler erfaringerne med fremstilling op i fem *rhethorices partes*, fem forarbejdningsfaser, men, for et moderne perspektiv at se, også fem facetter af fremstillings filosofi. De fem er *inventio, dispositio, elocutio, memoria* og *actio*. Omkring disse motiver er Fafner præcis og spændende.

Herefter bevæger bogen sig nærmere og nærmere en egentlig moderne retorik, og taber derved, for en idéhistorisk betragtning, en vis interesse. De følgende kapitler om 'Tekstens funktion', 'Talegenrer' og 'Tale og stil', forfølger på eksemplarisk vis bogen erklærede mål, nemlig at fremvise nogle grundbegreber for retorikken. Man bliver let og anvendeligt oplyst om hvad stilbegrebet dækker over, hvad fx *ornatus* betyder. Effekten er dog, at retorikkens tekniske karakter bliver mere og mere fremtrædende som bogen skrider frem, og denne anmelder fandt at der efterhånden blev længere mellem snapsene. Dertil skal lægges, at bogen – et genoptryk fra 1977 – bliver decideret forældet når den relaterer retorikken til en bredere humanistisk videnskabsteori.

Fafner kan skrive klart og fyndigt, ingen tvivl om det. Man kan håbe, at det næste genoptryk bliver af værket *Tanke og tale*, der fuldt ud er helliget retorikkens historie.

Frank Beck Lassen